

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (1), 148-169

Geliş Tarihi:21.01.2025 Kabul Tarihi:05.03.2025

Yayın: 2025 Yayın Tarihi:31.05.2025

<https://doi.org/10.30561/sinopUSD.1624131>

<https://dergipark.org.tr/sinopUSD>

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE GİRİŞİMCİLİK VE MUTLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN PANEL REGRESYON YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ: ERKEN-AŞAMA GİRİŞİMLERİN ROLÜ

Erol TEKİN*

Özet

Girişimciler, para kazanmanın yanı sıra bireysel hareket edebilme, topluma yararlı olma, kendini tatmin edebilme, yenilikçilik ve başarıya ihtiyacı gibi nedenlerden dolayı da girişimcilik faaliyeti gerçekleştirebilir. Söz konusu girişimci olma nedenlerinin birçoğunun mutluluk üzerinde etkilerinin olması beklenmektedir. Çünkü bu nedenler girişimcinin motive olmasına ve başarı için yoğun bir gayret göstermesine katkı sunabilir. Başarılı girişim faaliyetleri sonucunda hem girişimcilerin içsel tatmine ulaşmaları hem de ülke refahının artması mümkün olacaktır. Bu durum, ülkelerin daha mutlu olmasına sebebiyet verebilir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, girişimciliğin mutluluk üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2015-2023 yılları arasında verilerine ulaşılabilen 13 gelişmekte olan ülke oluşturmaktadır. Veriler, çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Sonuçlar, erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin mutluluk üzerinde pozitif etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, girişimcilik ve mutluluk arasındaki ilişkiyi gelişmekte olan ülkeler bağlamında makro düzeyde ele alan bir çalışma olması açısından literatüre katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken Aşama Girişimcilik, Mutluluk, Gelişmekte Olan Ülke, Panel Regresyon Yöntemi

The Investigation of the Relationship Between Early-Stage Entrepreneurship and Happiness in Emerging Countries with Panel Regression Method: The Role of Early-Stage Entrepreneurs

Abstract

Entrepreneurship is an interdisciplinary concept explained by economic, psychological and sociological theories. Therefore, in addition to earning money, entrepreneurs may engage in

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, etekin@kastamonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1166-7671>
This work is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

entrepreneurial activities for positive reasons such as being able to act individually, being useful to society, being satisfied with oneself, being innovative and needing to succeed. Many of these reasons for becoming an entrepreneur are expected to have effects on happiness. Because these reasons can help the entrepreneur to be motivated and make an intense effort for success. As a result of successful entrepreneurial activities, it will be possible for both entrepreneurs to achieve internal satisfaction and the welfare of the country to increase. This situation may cause countries to be happier. In this context, the aim of the study is to examine the effect of entrepreneurship on happiness. The sample of the study consists of 50 countries whose data can be accessed completely between 2015-2023. The obtained data was analyzed panel regression. Results reveal that entrepreneurship influences happiness. The study contributes to the literature in terms of being a study that addresses the relationship between entrepreneurship and happiness at a macro level.

Keywords: Early-Stage Entrepreneurship, Happiness, Emerging Country, Panel Regression Method

Giriş

Girişimci olma nedenleri farklılaşmasına rağmen, çoğu girişimci kendi işini kurup girişimciliğin özgür ve özerk olabilme vaadinden etkilenmektedir (Ryff, 2019; Van der Zwan ve Hessels, 2019; Van Gelderen ve Jansen, 2006). Fakat girişimcilerin çoğunluğu gerçekte kişisel, sosyal ve mesleki hayatlarının kontrolünü kaybetme tehlikesini de yaşamaktadırlar (Khelil, 2016). Çünkü girişimcilik, ekonomik bir kavram olduğu kadar, psikolojik ve sosyolojik yönleri de olan bir kavramdır. Johnson, Freeman ve Staudenmaier'e (2015) göre, ABD'deki girişimcilerin yarısına yakını zihinsel sağlık sorunları yaşamakta iken, neredeyse üçte biri depresyon tehlikesi ile karşı karşıyadır. Özellikle girişimcilerin risk alma özellikleri dikkate alındığında, bu durumun ortaya çıkması çok yadırganacak bir şey değildir.

Ekonomik olarak gelir elde etmenin yanı sıra, insanları girişimciliğe yönelten temel motivasyonlar arasında hayatta kalma, zenginlik, bağımsızlık, bir hayali gerçekleştirme, yerel toplumun çeşitli yönlerini geliştirme ve dünyayı değiştirme yer almaktadır (Özçoban ve Özkul, 2019). Bu nedenlerden dolayı girişimciler, girişimcilik faaliyetleri sergileyip başarılı olduklarında hem kendilerini tatmin etme hem de içsel huzuru yakalama gibi duyguları hissetme şansına da sahiptirler. Esasen girişimciliğin bir dereceye kadar daha yüksek düzeyde mutluluk, yaşamdan memnuniyet veya artan refah ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Morris

vd., 2012). Girişimcinin emeği, sermayeyi ve doğal kaynağı (hammadde) bir araya getirerek üretimi gerçekleştiren bir diğer üretim faktörü olduğu düşünüldüğünde, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlarla birlikte ekonomik bağlamda da değerlendirilen bir kavram olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede, girişimcilik ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel aktörlerinden bir tanesi olarak da ifade edilmektedir (Acs vd., 2018; Aparicio vd., 2016; Kraaij ve Elbers, 2016; Tekin ve Zorkun, 2019).

Girişimciliğin ortaya çıkaracağı refahın, mutlu bir toplum oluşturmaya destek olacağı söylenebilir. Literatürde, şu ana kadar girişimciliğin ülke düzeyinde mutluluğu etkileyip etkilemeyeceğini ve nasıl etkileyeceğini değerlendirme üzerine kanıtlara ulaşan az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Ele alınan çalışmalar ile birlikte politika yapıcılar da girişimcilerin ekonomik büyümeye katkıda bulunabileceğine ve üretkenliği ya da rekabet gücünü artırabileceğine inanmaktadırlar (Naudé, 2010; Naudé, 2011a; Naudé, 2011b; Van Stel, Carree ve Thurik, 2005; Wong, Ho ve Autio, 2005). Öyle ki, ekonomik büyümenin refahı artıracağı, gelir eşitsizliklerini azaltacağı ve insanları zenginleştireceği söylenebilir. Bunun da mutlu bir toplum oluşumuna katkı sunacağına ilişkin çalışmalara literatürde rastlamak mümkündür (Easterlin, 1995; Ram, 2009; Venhooven ve Dumlubağ, 2015).

Bunlarla birlikte, çok az sayıda kişinin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan saygınlık ve kendini gerçekleştirme seviyelerini tatmin ettiği ve bunların ötesine geçtiği bilinmektedir (Maslow, 1970). Girişimcilik, bu seviyelere ulaşarak mutluluğu yakalamak için güzel bir fırsat olarak düşünülebilir. Aynı zamanda, girişimcilerin yeni fırsatlar yaratarak sağlık başta olmak üzere insanın tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik deneyimsel faaliyetlere katkıda bulunan yenilikçi ürünler üretmesi, hane halkının mutluluğunu da olumlu etkileyebilecektir (Csikszentmihalyi, 2003; Tekin, 2018).

Yukarıda ifade edilenler çerçevesinde, girişimciliğin istihdam yaratma ve yeniliği teşvik edebilen bir kavram olduğu düşünüldüğünde, refah ve mutluluk ile

olan ilişkisi girişimcilerin ulusal mutluluğa katkıda bulunabileceğini düşündürmektedir. Bu kapsamda, “Girişimciliğin varlığı ve doğası ulusal mutluluğu etkiler mi?” sorusu akla gelmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın temel amacı girişimciliğin ulusal mutluluk üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaçla çalışmada, Küresel Girişimcilik Monitörü’nde (GEM) yer alan girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin, gelişmekte olan ülkelerin ulusal mutluluğu üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

1. Literatür Taraması ve Hipotezler

Girişimciliğin, Schumpeter’den (1934) bu yana yenilikçi bakış açısını ele alan bir kavram olduğu düşünüldüğünde, insan hayatını kolaylaştırıcı ürünler üretme odaklı bir kavram haline dönüştüğü söylenebilir. Çünkü eskiden “ne üretirsem satarım” anlayışı var iken, günümüzde müşteri odaklı anlayışın ortaya çıktığı, hatta müşterinin hayal etmediği fikir ve düşüncelerin hayata geçirilerek insanda kullanma ihtiyacı oluşturduğu bir girişimcilik ekosistemi vardır. Bu ekosistemin, insanın hayatını kolaylaştıran ürün ya da hizmetleri üretme güdüsüne sahip olması, esasında insanların mutlu bir hayat sürmelerine de vesile olabilir. Çünkü insan, ihtiyaçları karşılandığında tatmin olan bir canlıdır. Bu bağlamda literatürde yer alan çalışmalardan Eleren ve Sadykova (2016), girişimcilik eğilimi ile mutluluk algısı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Çalışma, birincil veri toplama yöntemlerinden anket yöntemi kullanılarak İç Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi’nde yer alan iki farklı üniversitede öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, mutluluk ile girişimciliğin yenilikçilik, insanlarla ilişki, bağımsızlık ihtiyacı ve yaratıcılık boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğuna dikkat çekmektedir. Girişimciliğin risk alma boyutu ile mutluluk arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir. Fowle (2019), çalışmasında girişimciliğin getirdiği mutluluk, depresyon ve özgürlük temalarını ele almıştır. Çalışmada, girişimcilerin özgürlük arayışlarının yanı sıra bu süreçte yaşadıkları zorluklar ve psikolojik etkiler incelenmiştir. Çalışma sonucunda, girişimcilerin bağımsızlık ve yaratıcılık arzusunun başlangıçta tatmin edici bir

yaşam sunabileceğine dikkat çekilmiştir. Fakat girişimciliğin uzun vadede stres, kaygı ve yalnızlık gibi olumsuz duygularla da sonuçlanabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, çalışma sosyal ve ekonomik sonuçları iyileştirerek refahı sağlamak için bir dizi hafifletici felsefi, stratejik ve kişisel yaklaşım önermektedir. Naudé, Amoros ve Cristi (2014), girişimcilik ile mutluluk arasındaki ilişkiyi karşılıklı olarak ele almışlardır. “Girişimciliğin varlığı ve doğası ulusal mutluluğu etkiler mi?” sorusundan yola çıkarak gerçekleştirdikleri çalışmalarında, orta ve yüksek mutluluk ile Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) seviyesine sahip 34 ülke üzerine odaklanmışlardır. Çalışma sonucunda, mutluluğun girişimcilik fırsatına dayalı faaliyetleri artırdığını iddia etmişlerdir. Fakat fırsat odaklı girişimciliğin bir ulusun mutluluğuna belirli bir noktaya kadar etkisi olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Teixeira ve Vasque (2020), çalışmalarında girişimciliğin bireylerin yaşam tatmini/mutluluğu üzerindeki etkisinde ulusal kültürün aracılık rolünü analiz etmişlerdir. Araştırma, 2010-2013 döneminde 60 ülkeden 90.350 bireyi kapsamıştır. Sabit etkili panel veri tekniği ile gerçekleştirilen araştırma sonuçları, girişimci olmanın mutluluk düzeyini artırdığını göstermektedir. Chikh-Amnache, Chikh-Boubaghela ve Mekhzoumi (2023), gerçekleştirdikleri çalışmada kadın girişimciliği ile mutluluk arasındaki ilişkiyi Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) özelinde ele almışlardır. Dokuz ülkeden elde edilen 2006-2021 yılları arasındaki veriler panel veri analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonuçları, politika yapıcılarının ve uygulayıcıların eğitim, öğretim, mentörlük ve finansmana erişim sağlayan politika ve programlar uygulayarak kadın girişimciliğini destekleyebileceklerini göstermektedir. Ayrıca çalışma, ASEAN ülkelerinde mutluluğun belirleyicisi olarak kadın girişimciliğinin rolüne vurgu yapmıştır. Saraiva vd. (2021) ise çalışmalarında girişimcilik faaliyetleri ve ulusal mutluluk açısından küresel endekslerin sayısının arttığını ve bu endeksler arasındaki ilişkinin ortaya konulmasına odaklanmışlardır. Bu çalışma, Dünya Mutluluk Raporu (WHR) ve Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI) gibi iki ana açık erişim veri tabanı arasındaki karşılaştırmaları kullanarak bu ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, 2016-2018 yıllarına ait üç yıllık raporlar ve

118 ülke analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, iki endeks arasında incelenen yıllarda güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda ele alınan literatür dikkate alındığında, mutluluk ile girişimcilik ilişkisinin farklı ülke gruplarında ve farklı zaman dilimlerinde ele alındığı görülmektedir. Fakat dünyadaki her ülkenin aynı ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip olmadığı bir gerçekliktir. Bu nedenle, konunun ülke grupları bağlamında ayrı ayrı değerlendirilmesinde fayda olduğu düşünülmektedir. Çünkü gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülke sınıflandırması yapan Birleşmiş Milletlere göre, bu sınıflandırma bazı değişkenlere dayanmaktadır. Bu değişkenler GSYH, kişi başına gelir, sanayileşme, yaşam standardı gibi kavramları içermektedir. Gelişmiş ülkelerde ekonominin yüksek bir ilerleme düzeyinde olduğu ve büyük teknolojik altyapının varlığı söz konusu iken; gelişmekte olan ülkelerde düşük sanayileşmeden ve düşük insani gelişmişlikten bahsedilmektedir. Benzer şekilde, gelişmiş ülkelerin yaşamak için özgür, sağlıklı ve güvenli bir atmosfer sağladığı; gelişmekte olan ülkelerin ise bu hususlardan uzak olduğu bir gerçekliktir. Bu nedenle, girişimcilik gibi ekonomik, psikolojik ve sosyal bir olgu (Tekin, 2019), gelişmekte olan ülke bağlamında değerlendirildiğinde ortaya çıkacak bulgular da merak edilmektedir. Literatürde, gelişmekte olan ülkeler bağlamında girişimcilik ve mutluluk ilişkisinin yeterli düzeyde ele alınmadığı ifade edilebilir. Ayrıca yapılan araştırmalarda, mutluluk üzerinde etkili olması beklenen erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin de ihmal edildiği belirtilmektedir. Bu konunun ihmal edilmemesi, girişimcilik ekosisteminin geleceği için oldukça önemlidir. Çünkü girişimcilerin inovatif bakış açıları, sadece ekonomik değil; aynı zamanda sosyal değişimlere de yol açabilir. Sosyal ve ekonomik değişim süreçleri, erken aşama girişimlerin yenilikçi iş fikirleri ile ortaya konulan çözümler aracılığıyla toplumsal ve ekonomik yapıların dönüştürülmesine imkân sunabilir. Bu kapsamda inovasyonun desteklenmesi de iş yaratma potansiyelini artırarak ekonomik kalkınmayı teşvik edebilir (Audretsch ve Thurik, 2001: 11-12). Erken aşama girişimlerin, sosyal sermayeyi güçlendirip iş birlikleri oluşturarak yenilikçi projeleri hayata geçirmesine, iş ağlarını ve toplumsal

bağlantılarını kullanarak inovatif çözümler geliştirmesine olanak tanımaktadır (Tekin, 2019: 240). Stenholm vd. (2013) tarafından vurgulanan ihracat, inovasyon, patent ve teknolojik değişimler gibi hususlar dikkate alındığında, erken aşama girişimlere odaklanılması önemli bir husustur. Bunun en önemli nedeni, henüz olgunlaşmamış ve genellikle büyüme ya da gelişme aşamasında olan girişimleri ifade eden erken aşama girişimlerin genellikle yenilikçi bir iş fikri üzerine odaklanmasıdır (Sampaio vd., 2018: 245). Bu bağlamda, literatür ve araştırmanın amacı dikkate alınarak geliştirilen araştırma hipotezleri aşağıda görüldüğü gibidir:

Hipotez 1 (H₁): Gelişmekte olan ülkelerde girişimcilik niyeti, ülkelerin mutluluk seviyesini etkilemektedir.

Hipotez 2 (H₂): Gelişmekte olan ülkelerde erken aşama girişimcilik faaliyetleri, ülkelerin mutluluk seviyesini etkilemektedir.

2. Araştırma Metodolojisi

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Dünya Mutluluk Raporu ve Küresel Girişimcilik Raporu'nda verilerine ulaşılabilen gelişmekte olan ülkeler oluşturmaktadır. Girişimcilik verilerinin elde edildiği rapor 2012 yılından beri aralıksız yayınlanmasına rağmen, mutluluk değişkeninin elde edildiği rapor 2015 yılından beri aralıksız yayınlanmaktadır. Bu nedenle, söz konusu evren içerisinde 2015-2023 yılları arasında hem mutluluk hem de girişimcilik verilerine ulaşılabilen 13 gelişmekte olan ülke, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu ülkeler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırma Örnekleminde Yer Alan Ülkeler

Ülkeler	Mutluluk Endeks Sırlaması	Bulunduğu Bölge
Meksika	25	LCN
Panama	39	LCN
Guatemala	42	LCN
Brezilya	44	LCN
Tayland	58	SEAO

Çin	60	SEAO
Kolombiya	78	LCN
Endonezya	80	SEAO
Güney Afrika	83	SSA
İran	100	CSA
Fas	107	NAWA
Mısır	127	NAWA
Hindistan	126	CSA

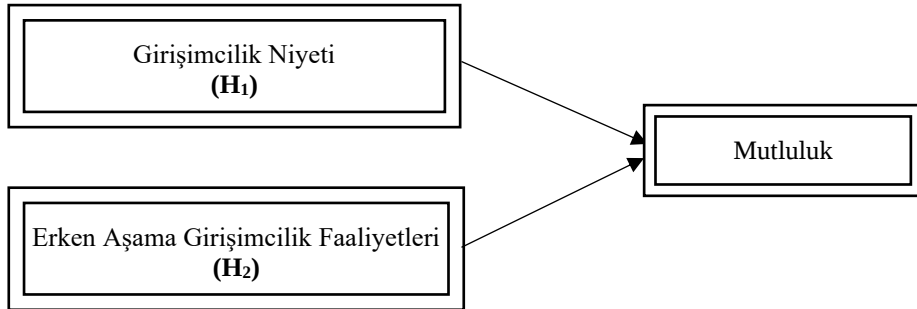
Not 1: LCN= Latin Amerika; CSA= Orta ve Güney Asya; SEAO= Güney Batı Asya ve Okyanusya; NAWA= Kuzey Afrika ve Batı Asya; SSA= Sahra Altı Afrika

Not 2: Gelişmekte olan ülke sınıflandırması için OECD dikkate alınmıştır. (Kaynak: URL 1)

2.2. Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Değişkenleri

Girişimciliğin ulusal mutluluk üzerindeki etkisini araştıran bu çalışmada, bağımsız değişken olarak girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik faaliyetleri ele alınmaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni ise yaşam değerlendirmesidir (mutluluk). Bu kapsamda oluşturulan kavramsal model Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1: Araştırmanın Kavramsal Modeli

Çalışmada yer alan değişkenlere ait kısaltmalara ve açıklamalara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Kullanılan Değişkenler ve Açıklamaları

Kısaltma	Açıklama	Kaynak
EI	Girişimcilik Niyeti	Global Entrepreneurship Monitor (GEM)
TEA	Erken Aşama Girişimcilik	
LE	Yaşam Değerlendirmesi (Mutluluk)	Word Happiness Report (WHR)

Yukardaki kavramsal model ve değişkenler dikkate alındığında çoklu doğrusal regresyon analizine ilişkin tahmin edilecek model aşağıda gösterilmiştir;

$$\text{Model: } LE_{it} = \beta_0 + \beta_1 EI_{it} + \beta_2 TEA_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

2.3. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Araştırmada veriler, ikincil veri toplama yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bunun için hem girişimcilik hem de mutluluk ile ilgili raporlar incelenmiştir. Bu kapsamda, girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik faaliyetlerine ilişkin veriler Küresel Girişimcilik Monitöründen (GEM) elde edilmiştir. Erken aşama girişimcilik değişkeni (TEA), bir ülkedeki erken aşama girişimcilik faaliyetlerini ölçmek için kullanılan önemli bir göstergedir. Bu gösterge, 18-64 yaş aralığındaki bireylerin girişimcilik faaliyetlerine katılım oranını ölçmektedir. Rapordaki girişimcilik niyeti değişkeni ise bireylerin girişimcilik yapma konusundaki geleceğe yönelik niyetlerini belirten bir göstergedir. Bu gösterge, gelecekte bir iş kurmayı planlayan bireylerin oranını ölçerken; henüz bir işletmesi olmayan, ancak önümüzdeki üç yıl içinde bir iş kurmayı planlayan 18-64 yaş arası bireyleri kapsamaktadır. Özellikle çalışan nüfus içindeki girişimcilik potansiyelini anlamak için kullanılmaktadır.

Mutluluk verileri ise Dünya Mutluluk Raporu'ndan (WHR) elde edilmiştir. Raporda mutluluk değişkeni; kişi başına düşen GSYH, sosyal destek, sağlıklı yaşam beklentisi, özgürlük, cömertlik ve yolsuzluk algısı gibi değişkenleri içermektedir. Bu minvalde yaşam değerlendirme 0-10 puan arasında hesaplanmakta olup, en kötü değer 1; en iyi değer ise 10 olarak puanlanmaktadır. Bu raporlar tek tek incelenerek,

örnekleme yer alan ülkelerin girişimcilik niyetleri, toplam erken aşama girişimcilik faaliyetleri ile ulusal mutluluk seviyeleri veri olarak işlenmiştir.

Araştırma verilerinin analizi için ilk olarak tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Girişimciliğin ulusal mutluluk üzerindeki etkisini inceleyen model, Stata paket programı yardımıyla çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Ayrıca, girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik ile ilgili kayıp veriler tespit edilmiş olup, bu tür kayıp verilerin SPSS programı ile tahminine gidilmiştir (Karpata Çatalbaş ve Ouzini, 2023: 82). Mutluluk verilerinde ise herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Bu çerçevede, verilerin çoklu doğrusal regresyon yöntemi ile analizinde veri seti içerisinde kayıp veri bulunmamaktadır.

Ayrıca, çoklu doğrusal regresyon modellerinin varsayımlarını sağlamak açısından değişen varyans, çoklu doğrusallık ve normallik analizleri için gerekli testler de yapılmıştır. Fakat oto-korelasyona bakılmamıştır. Çünkü kısa panel veri yapısı (mikro panel) nedeniyle birim kök testi uygulamasına gidilmeye gerek yoktur. Bunun nedeni ise oto-korelasyon testlerinin uzun zaman serilerine (15 ila 20 yılın üzerinde) sahip makro paneller için geçerli olmasıdır (Baltagi, 2013).

3. Araştırma Bulguları

3.1. Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmada, tahmin edilen modelin analizleri öncesinde tanımlayıcı istatistiklere bakılmıştır. Bağımsız değişkenlerden girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik faaliyetleri ile bağımlı değişken olarak mutluluk değişkenine ilişkin tanımlayıcı istatistiklerin özeti Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Ortalama	Stnd. Sapma	Alt Değer	Üst Değer
TEA	15.48	6.8040	4.24	32.40
EI	31.34	14.0491	5.60	63.80
LE	5.53	0.8964	3.573	8.093

Tablo 3 incelendiğinde, araştırma örneklemindeki ülkelerin erken aşama girişimcilik faaliyeti alt değeri 4.24; üst değeri ise 32.40 olarak tespit edilmiştir. Erken aşama girişimcilik faaliyetine ait ortalama yaklaşık 15.48 olarak bulunmuştur. Girişimcilik niyeti değişkenine ait alt değer 5.60 iken; üst değeri 63.80 olarak tespit edilmiştir. Örnekleme yer alan ülkelerin girişimcilik niyeti ortalaması yaklaşık 31.34 olarak belirlenmiştir. Ulusal mutluluk değişkenini veren yaşam değerlendirmesinin alt değeri ise 3.573; üst değeri ise 8.093 olarak ifade edilebilir. Bu değişkenin ortalaması, örneklemdaki ülkeler için yaklaşık 5.53 olarak görülmektedir.

3.2. Modele İlişkin Analiz Bulguları

Erken aşama girişimcilik faaliyetleri ve girişimcilik niyetinin mutluluk üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla oluşturulan modelde, çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Tahmin edilen regresyon modeline ilişkin özet bilgiler ve modelin katsayıları Tablo 4’te özetlenmiştir.

Tablo 4: Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli Tahmin Bulguları

Bağımlı Değişken: Mutluluk (LE)				
Model: $LE_t = \beta_0 + \beta_1 EI_{it} + \beta_2 TEA_{it} + \varepsilon_{it}$				
Değişkenler	Katsayı	Std. Hata	t-stat	Sig.
Sabit	4.555	0.190	24.00	.013**
TEA	0.088	0.010	8.60	.000***
EI	-0.013	0.005	-2.51	.000***
R ²	0.39			
Düz. R ² between	0.38			
F stat	37.18			
Prob>F	<.01			

*p<0.10; **p<0.05; ***p<0.01

Tablo 4’te sunulan analiz sonuçları göz önüne alındığında, mutluluk değişkeninin bağımlı değişken olarak kullanıldığı modelin tahminiyle ilgili olarak F istatistiği olasılık değeri 0.000 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05 seviyesinden

daha küçük olduğu için modelin anlamlı olduğu söylenebilir. Modelin açıklayıcılığına ilişkin R^2 değeri ise 0.3842 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, bağımlı değişkende gerçekleşen değişimlerin yaklaşık %38'lik bir kısmının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir.

Tahmin edilen modelin katsayı değerlerine bakıldığında, modelin sabit katsayı değerinin 4.555; standart hatasının ise 56.41 olduğu söylenebilir. Ayrıca, erken aşama girişimciliğin mutluluğu pozitif yönde anlamlı ($p < 0.01$) etkilediği tespit edilmiştir. Modelde yer alan girişimcilik eğiliminin de mutluluk üzerinde negatif anlamlı ($p < 0.05$) etkisi olduğu görülebilir.

Ortaya konulan bulgular, modelin anlamlı olduğuna dikkat çekmektedir. Fakat çoklu doğrusal regresyon analizinin bazı varsayımları söz konusudur. Bu varsayımların sağlanması, sağlıklı bir analiz için gereklidir. Bu varsayımlar; Çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmamalıdır,

- Değişen varyans sorunu olmamalıdır,
- Otokorelasyon sorunu olmamalıdır (makro zaman serilerinde),
- Veriler normal dağılım göstermelidir şeklinde sıralanabilir.

Bu nedenle, tahmin edilen modele yönelik varsayımların test edilmesine yönelik diagnostik sınamalar yapılmıştır. Öncelikle, çoklu doğrusal bağlantı sorunu olup olmadığına bakılmıştır. Regresyon analizinde, bağımsız değişkenlerin aralarında yüksek korelasyonun bulunması çoklu doğrusal bağlantı sorununa yol açabilir. Bunun için bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin 0.80'in üzerinde olmaması beklenmektedir (Hair vd., 2006). Ayrıca, VIF (Variance Inflation Factor) değerlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Bağımsız değişkenlerin VIF değerleri 10'u aşmadığı sürece, bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olmadığı söylenebilir (Klešınbaum, Kupper, Nizam ve Rosenberg, 2013). Tablo 5, değişkenler arası korelasyon ilişkilerini ve VIF değerlerini göstermektedir.

Tablo 5: Korelasyon Matrisi

Değişkenler	LE	TEA	EI	VIF Değeri	1/VIF
LE	1.0000			1.15	.868765
TEA	0.6010	1.0000		1.15	.868765
EI	0.0471	0.3623	1.0000		

Tablo 5 incelendiğinde, hem bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun eşik değer olarak kabul edilen 0.80'in altında olduğu hem de VIF değerinin 1.15 olarak hesaplandığı görülebilir. Bu durumda, modelde çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmadığı ifade edilebilir.

Modelde ikinci olarak, değişen varyans sorunu olup olmadığına ilişkin olarak değişen varyans sınaması (Heteroskedasticity) yapılmıştır. Bu test için Breusch-Pagan testine bakılmıştır. Test bulguları Tablo 6'da görülebilir. Bu testte hipotezler şu şekilde kurgulanabilir.

H_0 : Sabit varyans varsayımı geçerlidir.

H_a : Değişen varyans varsayımı geçerlidir. Tablo 6'ya göre H_0 hipotezi kabul edilmiş olup, tahmin edilen modelde değişen varyans sorunu olmadığı söylenebilir.

Tablo 6: Değişen Varyans Bulguları

Breusch-Pagan Testi	Karar
χ^2	H ₀ hipotezi Kabul
Prob> χ^2	

Üçüncü aşamada, tahmin edilen modeldeki verilerin normal dağılıma sahip olması gerekmektedir. Dufour vd. (1998), çalışmalarında farklı normallik testlerini karşılaştırmışlardır. Bu kapsamda, çalışmada normallik sınaması için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Shapiro-Wilk testinin istatistiği olan W, 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. W test istatistiği 1'e yakın ise, değişkenin normal dağılıma sahip olduğu; 0'a yakın ise değişkenin normal dağılıma sahip olmadığı söylenebilir (Shapiro ve

Wilk, 1965). Normallik varsayımının sınanmasına ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır. Bu test için hipotezler şu şekilde kurgulanmıştır:

H_0 : Hata terimleri normal dağılıma uygunluk gösterir.

H_a : Hata terimleri normal dağılıma uygunluk göstermez. Tablo 7’ye göre, H_0 hipotezi kabul edilmiş olup, verilerin normal dağılıma uygun dağıldığını söylenebilir.

Tablo 7: Normallik Sınaması Bulguları

Shapiro-Wilk Testi		Karar
Gözlem Sayısı	117	H_0 hipotezi kabul
W	0.98290	
V	1.611	
Z	1.067	
Prob>z	0.14304	

Analizler sonucuna göre H_1 ve H_2 kabul edilmiştir. Elde edilen değerler dikkate alınarak, tahmin edilen denklem şu şekilde yazılabilir:

$$LE = 4.555431 - .0125346(EI) + .0885628(TEA)$$

Elde edilen bu denklem sonucuna göre, erken aşama girişimcilik düzeyindeki 1 birimlik artış, ulusal mutluluk düzeyinde yaklaşık 0.09 birimlik artışa sebep olurken; girişimcilik niyetindeki 1 birimlik artışın, ulusal mutluluğu yaklaşık 0.02 birim azalttığı tespit edilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, girişimcilik niyeti ile erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin mutluluk üzerindeki etkilerini, ikincil veriler yardımıyla kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Araştırma sonuçları, girişimcilik niyetinin mutluluk üzerinde anlamlı fakat olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki nedenlerden bir tanesi, gelişmekte olan ülkelerdeki rant peşinde koşma, yolsuzluk, organize suç, vergi kaçakçılığı gibi olumsuz durumların yüksek olmasının, girişimciliği algılama noktasında kötü bir etki bırakması olabilir (Brück vd., 2013). Bu olumsuzlukların toplum üzerindeki etkileri açık ve tartışmasız

olduğundan (Naudé, Amoros ve Cristi, 2014), girişimcilik niyetine sahip girişimci adaylarının başarı için motivasyonu azalabilir. Bunlarla birlikte, girişimciliğin doğasında yer alan belirsizlik ve risk barındırması nedeniyle mutluluğu olumsuz etkilemesi mümkündür (Saraiva vd., 2021). Son 10 yıllık süreçte dünyada yaşanan sosyolojik, demografik ve ekonomik belirsizliklerin artması, girişimci niyete sahip olan bireylerin söz konusu belirsizlik ortamlarında mutluluk düzeylerinin azalmasına da sebep olmaktadır. Öyle ki, gelişmekte olan ülkelerde bu belirsizlik ortamları daha fazla parametre içerdiğinden, çalışmada ortaya çıkan bu sonuç olağan karşılanabilir. Ayrıca, girişimciliğin gelişmekte olan ülkelerde bazen bir istek değil; zorunluluk ve çaresizlik nedeniyle bir tercih sebebi olması da söz konusudur (Amoros ve Cristi, 2011). İnsan doğası gereği içsel motivasyonunun olmadığı konularda huzursuz ve mutsuz olabileceği düşünüldüğünde, bu zorunluluğun mutsuzluğa neden olması da olasıdır. Literatürdeki çalışmalardan da anlaşılabacağı üzere, girişimciliği geliştirmekte olan ülke bağlamında olumsuz etkileyecek birçok durumun varlığı, girişimci adaylarının taşıdıkları niyetten sonuç alınamayacağı duygusu ile mutluluğun olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Araştırma sonuçları, erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin ise ulusal mutluluk üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğuna kanıt sunmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi, erken aşamadaki girişimlerin yenilikçi kapasitesi olabilir. Çünkü erken aşama girişimcilik, yeni ve yaratıcı fikirlerin hayata geçirilme sürecini ifade etmektedir. Bu aşamada girişimciler, henüz gelişmemiş fikirleri somut hale getirmeye çalışmakta ve bu sürecin sonunda yenilikçi ürünler, hizmetler veya iş modelleri geliştirmektedir. Ayrıca, bu tür girişimler piyasada yeniliklerin ortaya çıkmasına neden olarak hem ülkenin gelişimini hem de büyümesini sağlamaktadır. Bu durum, yeni ürün ve hizmetlerin piyasada yer almasına ve toplumun tatmin düzeyini artırarak gelişmiş bir konuma ulaşmasına fırsat sunmaktadır. Bu süreç, girişimcinin hem içsel motivasyonunu artırmakta hem de toplum ihtiyaçlarını karşılayacak ürün ya da hizmetlere kolay ve daha ucuz ulaşabilmeyi sağlamaktadır. Bu nedenle, ulusal mutluluğun artması söz konusu olabilmektedir. Bulgular, Eleren

ve Sadykova (2016) çalışmasının sonuçları ile benzeşmektedir. Onlara göre, girişimciliğin yenilikçilik ve yaratıcılık boyutu ile mutluluk arasında olumlu bir ilişki vardır. Kaya ve Karahan (2024) ile Shamsi vd. (2018) de yenilik faktörü ile mutluluk düzeyi arasında ilişkiye dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, erken aşama girişimcilik faaliyetlerinin inovasyon çıktıları üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, girişimciliğin yenilikçi ve yaratıcı yönü ile ulusal mutluluğu olumlu etkilediği söylenebilir.

Bu çalışma, erken aşama girişimciliğin ulusal mutluluk üzerindeki etkisini geliştirmekte olan ülkeler açısından ele alan öncül çalışmalardan bir tanesidir. Bu kapsamda, erken aşama girişimlerle ilgili yapılacak araştırmalara zemin hazırlamakta ve bu alanda politika yapıcılar, yatırımcılar ve diğer ilgili paydaşlar için değerli bilgiler sunmaktadır. Bunların yanı sıra, erken aşama girişimcilik faaliyetleriyle ilgili vaka çalışmaları ve bireysel mutluluk üzerindeki etkilerine ilişkin yerel çalışmaların yanı sıra, Türkiye örneklemine özgü çalışmaların yapılması da önerilebilir.

Etik Beyan

Çalışmada tamamen veya kısmen insan araştırmalarını içeren anket, mülakat ya da görüşme tarzı birincil veri toplama yönteminden yararlanılmamıştır. Veriler açık erişim ile yayınlanan raporlardan ikincil veri toplama yöntemi vasıtasıyla elde edildiğinden dolayı etik kurul onayına gerek yoktur. Bunun dışında veri toplama ve bilimsel araştırma yazımının tüm etik kurallarına uyularak çalışma tamamlanmıştır.

Kaynakça

- Acs, Z. J., Estrin, S., Mickiewicz, T., & Szerb, L. (2018). Entrepreneurship, institutional economics, and economic growth: an ecosystem perspective. *Small Business Economics*, 51, 501-514.
- Amo'ros, J. E., & Cristi, O. (2011). *Poverty, human development and entrepreneurship*. In M. Minniti (Ed.), *The dynamics of entrepreneurship: Theory and evidence* (pp. 209–230). Oxford: Oxford University Press
- Aparicio, S., Urbano, D., & Audretsch, D. (2016). Institutional factors, opportunity entrepreneurship and economic growth: Panel data evidence. *Technological Forecasting and Social Change*, 102, 45-61.
- Audretsch, D. B., Carree, M. A., & Thurik, A. R. (2001). Does entrepreneurship reduce unemployment? (No. 01-074/3). Tinbergen Institute discussion paper.

- Baltagi, H. B. (2013). *Dynamic panel data models*. İçinde Nigar Hashimzade & Michael A. Thornton (ed.), *Handbook of Research Methods and Applications in Empirical Macroeconomics*, 229-248, Edward Elgar Publishing.
- Brück, T., Naudé, W. A., & Verwimp, P. (2013). Business under fire: Entrepreneurship and violent conflict in developing countries. *Journal of Conflict Resolution*, 57, 3-19.
- Chikh-Amnache, S., Chikh-Bouabghela, N., & Mekhezoumi, L. (2023). How does female entrepreneurship affect happiness?. *Central European Economic Journal*, 10(57), 180-197.
- Csikszentmihalyi, M., & Hunter, J. (2003). Happiness in everyday life: The uses of experience sampling. *Journal of Happiness Studies*, 4, 185-199.
- Dufour, J. M., Farhat, A., Gardiol, L., & Khalaf, L. (1998). Simulation-based finite sample normality tests in linear regressions. *The Econometrics Journal*, 1(1), 154-173.
- Easterlin, R. A. (1995). Will raising the incomes of all increase the happiness of all?. *Journal Of Economic Behavior & Organization*, 27(1), 35-47.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (2006), *Multivariate data analysis*. (6th Edition), Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- Sadykova, G., & Eleren, A. (2016). Girişimcilik eğilimi ile mutluluk algısı arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 189-209.
- Fowle, M. (2019). The entrepreneurial dream: Happiness, depression and freedom. *International Review of Entrepreneurship*, 17(3), 305-322.
- Johnson, S. L., Freeman, M. A., & Staudenmaier, P. J. (2015). Manic tendencies are not related to being an entrepreneur, intending to become an entrepreneur, or succeeding as an entrepreneur. *Journal of Affective Disorders*, 173, 154-158.
- Karpat Çatalbaş, G., & Ouzini, A. S. (2023). Dengesiz panel veri ile atama yoluyla elde edilen dengeli panel veri sonuçlarının karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, (11), 75-92.
- Kaya, A., & Karahan, T. F. (2024). Üniversite öğretim elemanlarında bireysel yenilikçilik ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 188-201.
- Khelil, N. (2016). The many faces of entrepreneurial failure: Insights from an empirical taxonomy. *Journal of Business Venturing*, 31(1), 72-94.
- Kleinbaum, D. G., Kupper, L. L., Nizam, A., & Rosenberg, E. S. (2013). *Applied Regression Analysis and Other Multivariable Methods*, 5th Edition. Nelson Education.
- Kraaij, A., & Elbers, E. (2016). Job creation by the solo self-employed during the first years of business. *International Review of Entrepreneurship*, 14(1), 103-122.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- Morris, M. H., Kuratko, D. F., Schindehutte, M., & Spivack, A. J. (2012). Framing the entrepreneurial experience. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(1), 11-40.
- Naudé, W. A. (2010). Entrepreneurship, developing countries and development economics: New approaches and insights. *Small Business Economics Journal*, 34(1), 1-12.
- Naudé, W. A. (2011a). *Entrepreneurship and economic development*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Naudé, W. A. (2011b). Entrepreneurship is not a binding constraint on growth and development in the poorest countries. *World Development*, 39(1), 33-44.
- Naudé, W., Amorós, J. E., & Cristi, O. (2014). Surfeiting, the appetite may sicken: Entrepreneurship and happiness. *Small Business Economics*, 42, 523-540.

- Özçoban, E., & Özkul, A. S. (2019). Temel Motivasyon Kaynaklarının Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 813-836.
- Ram, R. (2009). Government spending and happiness of the population: additional evidence from large cross-country samples. *Public Choice*, 138, 483-490.
- Ryff, C. D. (2019). Entrepreneurship and eudaimonic well-being: five venues for new science. *Journal of Business Venturing*, 34(4), 646-663.
- Sampaio, C., Correia, A., Braga, V. & Braga, A. M. (2018). The impact of entrepreneurship framework conditions in total early-stage entrepreneurship activity: An international approach. *International Journal of Knowledge-Based Development*, 9(3), 244-260.
- Saraiva, H. I., Gabriel, V. M., Sánchez-García, J. C., Hernández-Sánchez, B. R., & Cardella, G. M. (2021). Entrepreneurship and Happiness: Which Is the Link?. In *Handbook of Research on Nascent Entrepreneurship and Creating New Ventures* (pp. 372-389). IGI Global.
- Schumpeter, J.A., (1934). *The theory of economic development*, translated by R. Opie from the 2nd German edition, Cambridge: Harvard University Press.
- Shamsi, R. S. H. A., Ameen, A. A., Isaac, O., Al-Shibami, A. H., & Khalifa, G. S. (2018). The impact of innovation and smart government on happiness: Proposing conceptual framework. *International Journal of Management and Human Scienc*, 2(2), 10-26.
- Shapiro, S. S., & Wilk, M. B. (1965). An analysis of variance test for normality (complete samples). *Biometrika*, 52(3-4), 591-611.
- Stenholm, P., Pukkinen, T. & Heinonen, J. (2016). Firm growth in family businesses- the role of entrepreneurial orientation and the entrepreneurial activity. *Journal of Small Business Management*, 54(2), 697-713.
- Teixeira, A. A., & Vasque, R. (2020). Entrepreneurship and happiness: does national culture matter?. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 25(1), 1-23.
- Tekin, E. (2018). *Girişimcilik ve inovasyon ilişkisi üzerine bir araştırma*. VI. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi, 29-31 Mart 2018, Ankara.
- Tekin, E. (2019). Girişimcilik ve sosyal sermaye. Eğitim Yayınevi.
- Tekin, E. & Zorkun, M. (2019). E-ticaret algısının Y ve Z kuşaklarının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi: Kastamonu Üniversitesi örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(18), 117-146.
- URL-1 (2023). List of developing countries 2023 according to the Development Assistance Committee= DAC of the OECD. Erişim Adresi: https://static.daad.de/media/daad_de/pdfs_nicht_barrierefrei/in-deutschland-studieren-forschen-lehren/dac_laenderliste_epos.pdf. Erişim Tarihi: 04.03.2025.
- Van der Zwan, P. & Hessels, J. (2019). Solo self-employment and wellbeing: An overview of the literature and an empirical illustration. *International Review of Entrepreneurship*, 17(2), 169-188.
- Van Gelderen, M. W., & Jansen, P. G. W. (2006). Autonomy as a startup motive. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 13(1), 23-32.
- Van Stel, A., Carree, M., & Thurik, R. (2005). The effect of entrepreneurial activity on national economic growth. *Small Business Economics*, 24(3), 311-321.
- Veenhoven, R., & Dumludağ, D. (2015). İktisat ve mutluluk. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 58, 46-51.
- Wong, P., Ho, Y., & Autio, E. (2005). Entrepreneurship, innovation and economic growth: Evidence from GEM data. *Small Business Economics*, 24(3), 335-350.

Extended Abstract

Introduction

Entrepreneurship is a multifaceted phenomenon that not only contributes to economic growth but also influences individual and societal well-being. While entrepreneurial activities can lead to financial gains, they also offer personal autonomy, societal contributions, and self-fulfillment (Van Gelderen & Jansen, 2006; Ryff, 2019; Van der Zwan & Hessels, 2019). However, entrepreneurs often face challenges such as loss of control over personal, social, and professional aspects of life, which can impact their mental health (Khelil, 2016; Johnson, Freeman & Staudenmaier, 2015). In developing countries, entrepreneurship is sometimes driven by necessity rather than opportunity, influenced by factors like corruption, organized crime, and tax evasion (Brück et al., 2013; Naudé, Amoros & Cristi, 2014). These adverse conditions can diminish the positive perception of entrepreneurship and affect the motivation and happiness of aspiring entrepreneurs. Few studies in the literature provide evidence about entrepreneurship's effect on happiness at the country level. These studies claim that economic growth will increase welfare, reduce income inequalities, and enrich people, thus contributing to a happy society (Eastrelin, 1995; Ram, 2009; Venhooven & Dumlubağ, 2015). This study aims to examine the impact of entrepreneurial intention and early-stage entrepreneurial activities on national happiness levels in developing countries.

According to Maslow's hierarchy of needs, very few people can satisfy the levels of esteem and self-actualization in the hierarchy (Maslow, 1970). Entrepreneurship is a good opportunity to achieve happiness by reaching these levels. It is also possible for entrepreneurs to create new opportunities and produce innovative products that contribute to experiential activities to meet all human needs, especially health. In this way, they can positively affect the happiness of people (Csikszentmihalyi, 2003). Its relationship with prosperity and happiness shows that entrepreneurs can contribute to national happiness. Therefore, we tried to answer the following question. Does the existence and quality of entrepreneurship affect national happiness? In this context, the primary purpose of research is to examine entrepreneurship's effect on national happiness. For this purpose, the study investigated the impact of entrepreneurial intention and early-stage entrepreneurial activities included in the Global Entrepreneurship Monitor (GEM) on the national happiness of developing countries.

Methodology

This research utilizes secondary data from two major international databases: the Global Entrepreneurship Monitor (GEM) and the World Happiness Report (WHR). The sample comprises 13 developing countries for which both entrepreneurship and happiness data were consistently available between 2015 and 2023. The selection of this time frame is based on the continuous availability of data from both sources during this period. The dependent variable in the study is national happiness, operationalized as life evaluation (on a scale of 0 to 10) as reported in the World Happiness Report. The independent variables are entrepreneurial intention (EI) and early-stage entrepreneurial activity (TEA), both derived from the GEM database. EI reflects the percentage of individuals (aged 18–64) who intend to start a business within the next three years, while TEA represents the proportion of the population actively involved in nascent or new businesses. The research hypotheses were constructed as follows;

Hypothesis 1 (H₁): Entrepreneurial intention in developing countries affects the happiness level of the countries.

Hypothesis 2 (H₂): Early-stage entrepreneurial activities in developing countries affect the happiness level of the countries.

Findings

Descriptive statistics were examined prior to the regression analysis. Early-stage entrepreneurial activity ranged from 4.24 to 32.40 (M= 15.48). Entrepreneurial intention scores ranged from 5.60 to 63.80 (M= 31.34). National happiness scores ranged from 3.57 to 8.09 (M = 5.53). The hypotheses were tested using multiple linear regression analysis. The results of the estimated regression model are presented in Table 1.

Tablo 1: Regression Analysis Findings

Dependent Variable: Happiness (LE)				
$LE_t = \beta_0 + \beta_1 EI_{it} + \beta_2 TEA_{it} + \varepsilon_{it}$				
Variables	Coefficient	Std. Error	t-stat	Sig.
Constant	4.555	0.190	24.00	.013**
TEA	0.089	0.010	8.60	.000***
EI	-0.013	0.005	-2.51	.000***
R ²	0.39			
Düz. R ² between	0.38			
F stat	37.18 (<.01)			

*p<0.10;

**p<0.05;

***p<0.01

According to Table 1, the probability value of the F-statistic was 0.000, which is less than the significance threshold of 0.05. This indicates that the overall regression model is statistically significant. The coefficient of determination (R²) was found to be 0.384, suggesting that the independent variables explain approximately 38% of the variance in the dependent variable, national happiness. An examination of the regression coefficients shows that early-stage entrepreneurial activity (TEA) has a positive and statistically significant effect on happiness (p < .01). This implies that an increase in early-stage entrepreneurial activity is associated with higher national happiness levels. In contrast, entrepreneurial intention (EI) has a negative and statistically significant effect on happiness (p < .05), indicating that greater entrepreneurial intention may slightly reduce perceived happiness in the sampled countries. Following the regression analysis, a series of diagnostic tests were conducted to evaluate whether the assumptions underlying the regression model were met.

To assess multicollinearity, we examined both the Variance Inflation Factor (VIF) and the correlation coefficients between the independent variables. Multicollinearity can occur when there is a high correlation among the independent variables. According to Hair et al. (2006), the correlation between independent variables should not exceed 0.80 to avoid multicollinearity. Additionally, Klesinbaum, Kupper, Nizam, & Rosenberg (2013) suggest that the VIF value should not surpass 10. The analysis revealed that the correlation coefficient between the independent variables was 0.36, and the VIF value was 1.15, both of which are well below the threshold limits, indicating no multicollinearity issues.

To test for heteroskedasticity, the Breusch-Pagan test was conducted. The results indicated that there was no heteroskedasticity problem in the estimated model, as the test statistic yielded a probability value of Prob > $\chi^2 = 0.7851$, which is greater than the threshold

of 0.05. Based on this and the results of prior diagnostic checks, we conclude that (1) there is no evidence of heteroskedasticity, (2) multicollinearity is not present, and (3) the residuals are normally distributed. Given the regression results and the fulfillment of model assumptions, Hypotheses H_1 and H_2 were supported.

Results and Discussions

The research findings reveal a significant and negative relationship between entrepreneurial intention and national happiness in developing countries. One possible explanation for this inverse association lies in the structural and institutional weaknesses that characterize many developing economies. Factors such as rent-seeking behavior, widespread corruption, organized crime, and tax evasion create a hostile environment for potential entrepreneurs (Brück et al., 2013). These challenges distort market mechanisms, erode trust in institutions, and make the entrepreneurial journey uncertain and inequitable for many individuals. Such adverse conditions not only affect the economic landscape but also carry severe psychological and emotional consequences. As Naudé, Amorós, & Cristi (2014) point out, systemic corruption and bribery negatively influence societal morale, leading to the normalization of unethical practices. In this context, individuals with entrepreneurial aspirations may feel discouraged and powerless, believing that success is not determined by merit or innovation but rather by connections, manipulation, or illicit behavior. This disillusionment, in turn, can undermine motivation and diminish subjective well-being. Furthermore, entrepreneurship is inherently associated with risk, ambiguity, and uncertainty. These factors are amplified in developing countries, where entrepreneurs often lack access to credit, business networks, legal protections, and institutional support (Saraiva et al., 2021). When combined with political instability and economic volatility, such conditions create an ecosystem in which starting a business is perceived as personally risky and emotionally taxing. Consequently, entrepreneurial intentions, instead of being a source of hope and ambition, can become a source of stress and anxiety, further explaining the observed negative association with happiness.

Additionally, in many developing countries, entrepreneurship is necessity-driven rather than opportunity-driven. That is, individuals often pursue entrepreneurial paths not out of intrinsic desire or ambition, but as a last resort in the absence of formal employment opportunities (Amorós & Cristi, 2011). Necessity entrepreneurship is frequently associated with low entry barriers, informal business models, and subsistence-level operations, all of which limit personal growth, autonomy, and economic returns. Unlike opportunity-driven entrepreneurs who experience creativity, self-actualization, and autonomy, necessity-driven entrepreneurs may find themselves trapped in low-reward and high-stress environments. When internal motivation is lacking, entrepreneurial activities are more likely to result in dissatisfaction, fatigue, and ultimately unhappiness.

In contrast, the study found that early-stage entrepreneurial activities (TEA) have a positive and statistically significant impact on national happiness. This finding is consistent with a growing body of literature that highlights the beneficial role of innovation, creativity, and agency in shaping individual and collective well-being. Early-stage entrepreneurship typically involves the transformation of new ideas into tangible outcomes, including innovative products, services, or processes. Entrepreneurs engaged at this stage are often motivated by vision, curiosity, and a desire to address unmet needs, which fuels both personal fulfillment and broader social value. These entrepreneurs contribute to market dynamism and economic transformation. By introducing new solutions and fostering competition, they enhance consumer choice, stimulate productivity, and respond to pressing societal challenges. As such, early-stage entrepreneurs not only improve their own life satisfaction

through self-expression and purpose but also elevate the happiness of others by delivering value to their communities (Acs et al., 2018; Aparicio et al., 2016). Moreover, early-stage startups are increasingly recognized as drivers of inclusive and sustainable growth, especially when supported by innovation policies, access to technology, and entrepreneurial ecosystems. These ventures can generate employment, promote social mobility, and empower marginalized groups, thereby contributing to a sense of social justice and optimism. The cumulative effect of these contributions is an increase in national happiness. These findings align with the results of Eleren & Sadykova (2016), who identified a strong correlation between entrepreneurship's innovation and creativity dimensions and happiness levels among students in Turkey. Similarly, Kaya & Karahan (2024) and Shamsi et al. (2018) also emphasize the positive influence of entrepreneurial innovation on subjective well-being. These studies collectively suggest that the emotional and psychological benefits of entrepreneurship are closely linked to opportunity-driven motivations, rather than merely the intent to engage in business activity.

In sum, the research underscores the importance of differentiating between entrepreneurial intention and entrepreneurial action. While intention alone—particularly in challenging environments—may lead to frustration and lowered well-being, actual participation in creative and impactful entrepreneurial endeavors is likely to result in enhanced happiness and life satisfaction. This distinction has important implications for policymakers, who should not only foster entrepreneurial awareness but also ensure the existence of supportive conditions that enable intention to become meaningful and fulfilling action.